



Rachida Lamrabet, Foto Koen Broos.

[B] **EEN VERLANGEN OM OPNIEUW TE BEGINNEN.  
RACHIDA LAMRABETS “DE MAN DIE NIET  
BEGRAVEN WILDE WORDEN”**

Wat doet de man die niet begraven wilde worden springlevend in het funerarium? Op het moment dat je jezelf als lezer deze vraag stelt, ben je halverwege Rachida Lamrabet's tweede roman, *De man die niet begraven wilde worden*, en weet je nog steeds niet helemaal hoe de vork in de steel zit. Wel ben je inmiddels vertrouwd met het hoofdpersonage Moncif, de man die zich stiekem in het funerarium heeft laten opsluiten om een daad te stellen in zijn leven. Dat is nodig, want zijn ogenschijnlijk geordende leven is met hem op de loop gegaan: zijn vrouw heeft hem verlaten, hij heeft zijn baan verloren en twijfel en weemoed regeren nu zijn doen en laten. Een daad dus, maar welke daad? En waarom?

Lamrabet's roman leest als een puzzel: stukje voor stukje ontstaat een geschakeerd beeld van een man die worstelt met een identiteitscrisis. Deze man is de Marokkaans-Belgische Moncif en zijn herinneringen

en gedachteflarden helpen de lezer zich langzaam maar zeker een beeld van de situatie te vormen. Pas bij teruglezing besef je dat de eerste alinea's van Lamrabet's roman de belangrijkste aanwijzingen al verstrekken. Te vroeg: het begin van *De man...* overdondert, gooit je als lezer in het diepe en laat je zo in feite net zo houvastloos ronddobberen als Moncif zelf. De ingenieuze vorm van de roman maakt Moncif's reddeloosheid knap invoelbaar.

Wat Moncif's identiteitscrisis onderscheidt van andere midlifecrisissen in de Nederlandstalige literatuur is de rol die zijn culturele achtergrond hierin speelt. En dat terwijl hij zelf zo zijn best heeft gedaan om zich te bevrijden van de knellende banden van afkomst, geloof en traditie, iets waarin hij prima leek te zijn geslaagd. Maar juist zijn onthechting lijkt ten grondslag te liggen aan zijn problemen. Dit zien we allereerst in Moncif's relatie. Als zijn vrouw Nora, net als hij van Marokkaanse afkomst, op een gegeven moment haar toenemende behoefte aan houvast in het leven stilt door terug te grijpen op de islam, groeien de twee echtelieden uit elkaar. Door de nieuwe religieuze oriëntatie van Nora

transformeert Moncif, die hier niets in ziet, in sneltempo tot buitenstaander binnen hun gezin. Het geloof werkt als splijtzwam: Moncif, die zijn vrijheid boven alles koestert, weigert zijn vrijblijvende levensvisie te verruilen voor wat hij ziet als valse zekerheden. Toch slaat ook bij hem de twijfel toe: “De waarheid is dat ook ik, sinds Nora haar wortels terug had gevonden, meer en meer de behoefte voelde om me te definiëren.” Als zijn huwelijk door wederzijds onbegrip op de klippen loopt, vraagt ook Moncif zich af wie hij is en waar hij staat.

Nora's behoefte aan geborgenheid en de groeiende stuurloosheid van Moncif staan niet los van de spanningen in de Belgische samenleving die Lamrabets roman schetst, en die het werk een venijnige actualiteit geven. De relatiecrisis voltrekt zich tegen een achtergrond van politieke polarisatie en maatschappelijk wantrouwen. De opkomst van de antimigratiepartij Ons Volk op Eigen Bodem veroorzaakt bij de “Belgo-Marokkaanse” gemeenschap het gevoel dat zij er niet bij horen in België, dat zij tweederangsburgers zijn. De onvrede en woede hierover versmelten met verontwaardiging over de passieve houding van het Westen ten opzichte van de Arabische revoluties. Tijdens een demonstratie die bedoeld was als vreedzame solidariteitsbetuiging met het Arabische volk, slaat de vlam in de pan.

Lamrabet geeft zowel de frustraties van de doorslaande demonstranten als de vertwijfeling van Moncif, die hier ongewild bij betrokken raakt, overtuigend weer. Helder en genuanceerd laat ze zien hoe ook de “echte Belg” Moncif, die dacht zijn achtergrond achter zich te hebben gelaten, meer en meer worstelt met het besef in het België van nu een buitenstaander te zijn, ondanks zijn academische opleiding, zijn goede baan en zijn dagelijkse biertje. Aldus vervreemd van zijn vrouw, zijn omgeving en zichzelf gaat Moncif op zoek naar een kans om zijn leven opnieuw te beginnen: “Ik wilde me van alles ontdoen, als een reptiel dat zijn oude huid van zich afschudde en weer als nieuw tevoorschijn kwam.” En zo komt het dat hij in het funerarium, waar hij zijn door een auto-ongeval omgekomen broer Hamid opzoekt, een ferm en radicaal besluit neemt: hij zal het gebouw niet zonder Hamid verlaten.

Het is onmogelijk de achterliggende verwickelingen met bijbehorende dilemma's hier in kort bestek uit de doeken te doen, maar op het moment dat Moncif

eigenhandig het lijk van zijn broer in een idyllische achtertuin begraaft, komt hij met een deel van zichzelf in het reine. Vervolgens zwenkt de roman abrupt naar een ander onvoltooid verhaal in Moncifs leven dat op een waardige afsluiting wacht. Tijdens zijn terugblikken heeft Moncif ook over zijn eerste grote liefde Awatif verteld en over hun relatie die dramatisch eindigde door zijn onbeholpen toedoen. Nu, zo'n twintig jaar na dato, zoekt hij via Facebook contact met deze vrouw die hem met haar vrijgevochtenheid zo had overrompeld dat hij haar in paniek, zonder verdere uitleg, van zich weg had geduwd.

Awatif blijkt inmiddels met man en kind in Genève te wonen. Vastbesloten nu door te zetten met het zuiveren van zijn lei stelt Moncif haar voor dat ze elkaar ontmoeten. Zonder haar antwoord af te wachten, boekt hij een vlucht. Vanaf dat moment volgen de gebeurtenissen elkaar in snel tempo op, als in een droom. Moncif beschrijft hoe hij en Awatif elkaar de volgende dag weerzien. Terwijl hij in een café op haar wacht, overdenkt hij weemoedig zijn leven: “Alles was weg, alles was weggegaan op een trage wijze. Zo traag dat ik het niet in de gaten had” En dan opeens staat zij daar en pakt zijn handen vast alsof ze hem gerust wil stellen. Samen delen ze een mierzoet dessert en alles is goed: hij heeft haar gevonden, zij is zijn Awatif. En terwijl je als lezer wel voelt dat dit te fantastisch is om waar te zijn, spreekt de laatste alinea van de roman, eigenlijk overbodig, uit dat Awatif nooit kwam opdagen.

Met *De man die niet begraven wilde worden* presenteert Lamrabet een spannende, knap gestructureerde en bij vlagen magisch-realistische roman die de complexiteit van positie en loyaliteiten op aangrijpende wijze inzichtelijk maakt. Bovendien zet de roman je aan het denken: over culturele dilemma's, maar vooral ook over levensvragen.

LIESBETH MINNAARD

RACHIDA LAMRABET, *De man die niet begraven wilde worden*, De Bezige Bij Antwerpen, 2011, 240 p.